

Riktlinjer för handläggning enligt LSS

Riktlinje

talar om hur man i normalfallet bör hantera en fråga

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte	4
1.2 Lagar, föreskrifter och allmänna råd som styr verksamheten	4
2. Om lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	6
2.1 Goda levnadsvillkor och att leva som andra	6
2.2 Personkretsar	6
2.2.1 Personkrets 1.....	7
2.2.2 Personkrets 2.....	7
2.2.3 Personkrets 3.....	7
2.3 Insatser.....	7
2.4 Individuell plan	8
2.5 Avgifter	8
3. Övriga bestämmelser	9
3.1 Ansvarsfördelning mellan bosättnings- och vistelsekommun	9
3.2 Samordnad individuell plan.....	9
3.3 Stöd och skydd för barn	10
3.4 Förmyndare, förvaltare och god man	10
3.5 Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.....	10
3.6 Synpunkter, klagomål och avvikelser	11
4. Handläggningsprocess	12
4.1 Begäran om insats.....	12
4.2 Utredning och bedömning	12
4.2.1 Inhämtande av information och utredningsprocess	12
4.2.2 Handläggningstid	13
4.2.3 Tillfällig utökning	13
4.2.4 Förhandsbesked.....	14
4.2.5 Personkretsbedömning.....	14
4.2.6 Bedömning av behov och rätt till insats.....	15
4.3 Barnperspektiv	17
4.3.1 Oenighet mellan vårdnadshavare	18

4.4 Beslut.....	18
4.5 Verkställighet.....	19
4.6 Uppföljning och ny prövning	19
4.6.1 Uppföljning	19
4.6.2 Ny prövning av tidsbegränsade beslut	20
4.6.3 Ny prövning av icke tidsbegränsade beslut.....	20
5. Insatser.....	21
5.1 Personlig assistans.....	21
5.1.1 Förändringar i lagstiftningen	21
5.1.2 Grundläggande och andra personliga behov	22
5.1.3 Särskilda villkor och avgränsningar.....	23
5.2 Ledsagarservice	28
5.2.1 Kriterier och avgränsningar	28
5.3 Biträde av kontaktperson	30
5.3.1 Kriterier och avgränsningar	30
5.4 Avlösarservice i hemmet.....	31
5.4.1 Kriterier och avgränsningar	31
5.5 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	32
5.5.1 Kriterier och avgränsningar	32
5.6 Korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov	33
5.6.1 Kriterier och avgränsningar	33
5.7 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar	34
5.7.1 Kriterier och avgränsningar	34
5.8 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	36
5.8.1 Bostad med särskild service	36
5.8.2 Kriterier och avgränsningar	38
5.9 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.....	39
5.9.1 Kriterier och avgränsningar	39

1. Inledning

1.1 Syfte

Nämnden ansvarar för myndighetsutövning gentemot personer med funktionsnedsättning i Härryda kommun. Dessa riktlinjer beskriver hur nämnden inom ramen för sitt uppdrag verkar för att personer som har rätt till insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) får sina behov tillgodosedda. I enlighet med delegationsordning fattar handläggare, metodhandledare och enhetschef beslut om insatser enligt LSS på delegation från nämnden.

Riktlinjerna utgör nämndens styrning i de beslut som fattas. Syftet med riktlinjerna är att skapa enhetlighet i synsätt vid bedömningar. De ska säkerställa att kommunens invånare behandlas lika oavsett handläggare. Riktlinjerna ska även bidra till att uppföljning av beslut utförs på ett sådant sätt att det säkerställs att individen får rätt insats och omfattning utifrån dennes situation och behov.

Riktlinjerna ska ses som en vägledning och ett förtydligande av lag och rättspraxis. En individuell prövning görs alltid utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Eventuella förändringar i lag och praxis följs utan föregående ändringar i riktlinjerna.

1.2 Lagar, föreskrifter och allmänna råd som styr verksamheten

- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)
- Socialtjänstlag (2001:453) (SoL)
- Socialförsäkringsbalk (2010:110) 51 kap. (SFB)
- Kommunallag (2017:725)
- Förvaltningslag (2017:900) (FL)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL)
- Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (GDPR)
- Lag (2018:1197) om Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter
- Föräldrabalk (1949:381) (FB)
- Äktenskapsbalk (1987:230)
- Sambolag (2002:376)

- Skollag (2010:800)
- Lag (1982:80) om anställningsskydd (LAS)
- Förordning (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- Socialtjänstförordning (2001:937) (SoF)
- SOSFS 2006:5, Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS
- Handläggning och dokumentation, Socialstyrelsen, artikel nr: 2010-6-13
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete enligt SoL, LVU, LVM, och LSS
- Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Ds 2008:23)

2. Om lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

LSS ger till den som omfattas av lagen möjlighet att få ett sammanhållet och individuellt utformat stöd. LSS är en rättighetslag som tillkommer för vissa personer med funktionsnedsättning.

Målet med LSS är att det inte ska vara någon skillnad i levnadsvillkor för människor med eller utan funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att skapa ett värdigt liv i gemenskap med andra. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade.

LSS utgör ett komplement till annan befintlig lagstiftning inom området, vilket innebär att lagen inte medför några inskränkningar i rätten till insatser som kan tillkomma enligt andra lagar. Det innebär att personer som omfattas av LSS har samma rätt som alla andra att exempelvis få en ansökan prövad enligt socialtjänstlagen (SoL). Ett avslag enligt SoL kan inte motiveras med att behovet kan tillgodoses genom insats enligt LSS.

2.1 Goda levnadsvillkor och att leva som andra

Den enskilde ska genom insatser enligt LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor. Begreppet goda levnadsvillkor beskrivs inte närmare i lag eller förarbeten, för att förstå innebörden får istället rättspraxis studeras.

Goda levnadsvillkor innebär att personer med funktionsnedsättning inte ska ha sämre levnadsvillkor än personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder, utan ska kunna leva som andra. Ingen har dock ovillkorlig rätt att välja fritt i alla situationer. Ambitionen ska vara att tillgodose den enskildes önskemål inom rimliga gränser för vad som typiskt sett är goda levnadsvillkor för alla medborgare.

2.2 Personkretsar

LSS anger vilka personer som kan beviljas insatser med stöd av denna lag. Den definierar tre olika grupper, så kallade personkretsar. För att beviljas insatser enligt LSS måste personen inledningsvis tillhöra någon av dessa personkretsar.

2.2.1 Personkrets 1

Denna personkrets omfattar personer med utvecklingsstörning (intellektuell funktionsnedsättning), autism eller autismliknande tillstånd.

2.2.2 Personkrets 2

Denna personkrets omfattar personer som i vuxen ålder har drabbats av en hjärnskada föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, och till följd av detta har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning.

2.2.3 Personkrets 3

Denna personkrets omfattar personer som har andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som inte uppenbart beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

2.3 Insatser

Inom ramen för LSS finns följande tio insatser:

1. Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder¹
2. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB)
3. Ledsagarservice
4. Biträde av kontaktperson
5. Avlösarservice i hemmet
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov

¹ Denna insats behandlas inte i dessa riktlinjer då regionen är ansvarig huvudman.

8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig

I de fall behov inte motsvarar syfte med någon av ovanstående insatser, eller då en begäran om insats enligt LSS avslås, har den enskilde möjlighet att ansöka om stöd enligt SoL.

2.4 Individuell plan

I samband med att en insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas en individuell plan. Den som är beviljad en insats kan också när som helst begära att en individuell plan upprättas, om det inte redan har skett.

Den individuella planen ska upprättas i samråd med den enskilde. Planen ska redovisa åtgärder som vidtas av kommun, region och andra.

Individuell plan kan vid behov kompletteras med en samordnad individuell plan (SIP). Den senare har till syfte att underlätta samordning av insatser som ges av olika huvudmän och kan i vissa situationer vara mer omfattande. Den enskildes delaktighet är viktig i upprättandet av såväl individuell plan som SIP.

Se även avsnitt om SIP på sida 9.

2.5 Avgifter

LSS-insatser är avgiftsfria, men det kan tillkomma avgifter för hyra, mat och fritidsaktiviteter.²

² Se kommunens taxebestämmelser.

3. Övriga bestämmelser

3.1 Ansvarsfördelning mellan bosättnings- och vistelsekommun

Utgångspunkten är att det är den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, som ansvarar för utredning och beslut enligt LSS. Om en person önskar flytta till en annan kommun och är i behov av insatser enligt LSS, är det den mottagande kommunen som utreder och beslutar om förhandsbesked, se sida 14.

En kommun har det yttersta ansvaret för de personer som vistas i kommunen. Ansvaret är dock begränsat till akuta insatser om det är en annan kommun som är ansvarig för personens stödbehov. Är en person inte folkbokförd i Sverige ansvarar vistelsekommunen för akuta insatser.

Om den enskilde är stadigvarande bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen är det bosättningskommunen som ansvarar för att behovet utreds, beslutar om insatser samt verkställer och finansierar dessa. Bosättningskommunen kan dock begära hjälp med att verkställa beslut i vistelsekommunen.

När en person till följd av beslut fattat av bosättningskommunen vistas i annan kommun har placerande kommun ansvar för samtliga insatser. En kommun som genom ett beslut placerar en person i en annan kommun har ett sammanhållet ansvar för de insatser som personen kan behöva. Det inbegriper även ett ansvar för planering av framtida insatser. Däremot omfattas inte regionernas insatser av det sammanhållna ansvaret. Det innebär att kommunen måste bevaka att personen som får sina insatser i en annan kommun också får tillgång till hjälpmedel, hälso- och sjukvård, tandvård och habilitering.

3.2 Samordnad individuell plan

Sedan 2010 gäller enligt SoL och hälso- och sjukvårdslagen (HSL) att för personer som behöver insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård ska vid behov en SIP upprättas.

En SIP ska innehålla:

- Insatser som den enskilde behöver
- Huvudmännens ansvar

- Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommun och region
- Vem av huvudmännen som har det övergripande ansvaret för planen

Den enskildes delaktighet och inflytande är centralt i allt arbete med SIP. Det är den enskildes behov och önskemål som utgör utgångspunkten för planeringen.

Syftet med SIP är:

- Att den enskilde är delaktig i sina vård- och omsorgsinsatser
- Att den enskilde känner till huvudmännens ansvar och vilka krav hen kan ställa på dem
- Att huvudmännen samordnar insatser och ansvar

3.3 Stöd och skydd för barn

Var och en som arbetar inom socialtjänstens verksamhetsområde har en skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa.

3.4 Förmyndare, förvaltare och god man

Kommunen ska anmäla till överförmyndaren när en person kan anses behöva förmyndare, förvaltare eller god man. Anmälan ska även göras om behovet inte längre kvarstår.

3.5 Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning

Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning är statliga ersättningar som kan beviljas en förälder för merarbete med särskild tillsyn och vård samt för de merkostnader som orsakas av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Dessa bidrag handläggs av Försäkringskassan.

Insats enligt LSS kan inte nekas med hänvisning till att omvårdnadsbidrag är beviljat, det vill säga att behovet skulle vara tillgodosett på annat sätt. Dock kan omvårdnadsbidrag komma att reduceras när insats enligt LSS beviljas.

Merkostnadsersättning kan ges parallellt med LSS-insatser.

3.6 Synpunkter, klagomål och avvikelser

Den som bedriver socialtjänst ska ta emot och utreda synpunkter och klagomål från bland annat enskilda, närstående och personal. Vid avvikelser från gällande rutin ska socialtjänsten upprätta en avvikelserapport och åtgärda avvikelsen.

I SoL och LSS samt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd³ regleras socialtjänstens ansvar att uppmärksamma och undanröja allvarliga missförhållanden inom verksamheterna (Lex Sarah).

Om den som arbetar i hälso- och sjukvård eller socialtjänst påträffar missköta djur i sin tjänsteutövning är det under vissa förutsättningar tillåtet att bryta sekretessen. Det är innebörden av bestämmelsen, den så kallade Lex Maja, i offentlighets- och sekretesslagen. Att det är tillåtet att göra en anmälan innebär dock inte att det är en skyldighet att göra det.

³ SOSFS 2011:5

4. Handläggningsprocess

4.1 Begäran om insats

Insatser enligt LSS är frivilliga och kan endast beviljas och utföras under förutsättning att den enskilde har begärt det. ”Begäran” kallas den ansökan som görs för att få stöd och service enligt LSS. Begäran kan göras skriftligt eller muntligt. Den enskilde måste begära en specifik insats och kan även begära en viss omfattning och liknande detaljer om verkställighet.

När begäran görs ska det säkerställas om den avser en viss tidsperiod och vilket tidsperspektiv den enskilde tänker sig.

Om den enskilde är ett barn under 15 år kan vårdnadshavare begära insatser för hen. En ungdom mellan 15 och 18 år som har förmåga att förstå vad saken gäller samt kan uttrycka sin egen vilja, begär insats tillsammans med vårdnadshavare. När begäran rör ett barn och det finns två vårdnadshavare, ska båda vårdnadshavarna stå bakom begäran (se även avsnitt om oenighet mellan vårdnadshavare, sida 18).

Om den enskilde är myndig och uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning, kan legal företrädare i form av god man, förvaltare eller ombud med fullmakt begära insats för hen.

När begäran om insats enligt LSS har inkommit ska utredning inledas utan dröjsmål.

4.2 Utredning och bedömning

4.2.1 Inhämtande av information och utredningsprocess

Utredning enligt LSS omfattas av bestämmelser i förvaltningslagen (FL). Där framgår bland annat att alla ärenden som rör enskilda personer ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Till utredningen inhämtas uppgifter om den enskildes situation, behov och förmågor. Information inhämtas från exempelvis medicinska underlag, den enskilde, närstående eller andra som har kännedom om personens behov och förmågor. Det åligger den enskilde eller legal företrädare att medverka i

utredningen samt inkomma med efterfrågat underlag för att styrka behoven. Om den enskilde inte har möjlighet att göra det och inte har företrädare som kan vara behjälplig, kan handläggare inhämta underlag förutsatt att samtycke till det lämnas. Avsaknad av underlag eller samtycke får dock inte medföra att utredning inte genomförs eller att beslut inte fattas. Om så krävs, får bedömning göras och beslut fattas utifrån befintligt underlag vilket kan resultera i avslag om funktionsnedsättning och behov inte är tillräckligt styrkt.

4.2.2 Handläggningstid

Det finns inte någon särskild bestämmelse som reglerar handläggningstiden i ett LSS-ärende. Enligt justitieombudsmannen (JO) är en rimlig handläggningstid omkring tre till fyra månader. Kommunen har skyldighet att underrätta den enskilde om beslut i ett ärende kommer att bli väsentligt försenat. Det är dock inte möjligt att generellt uttala sig om vad en väsentlig försening är eftersom det beror på omständigheterna i det enskilda fallet.

Den enskilde har möjlighet att föra talan om långsam handläggning, så kallad dröjsmålstan. Om ett ärende inte har avgjorts inom sex månader, får den enskilde skriftligen begära att myndigheten ska fatta beslut. Sådan begäran får endast göras vid ett tillfälle under ärendets handläggning. Inom fyra veckor från den dag då sådan begäran inkommer, ska myndigheten antingen avgöra ärendet eller i särskilt beslut avslå begäran om att ärendet ska avgöras. Ett beslut om att avslå en sådan begäran kan överklagas.

Om den enskilde behöver stöd under utredningstiden ska behovet utredas och avgöras genom ett särskilt beslut. Det kan till exempel bli aktuellt om personkretstillhörighet tar lång tid att fastställa, eller om utredningen gäller personlig assistans. Under utredningstiden kan i så fall beslut fattas om bistånd enligt SoL.

4.2.3 Tillfällig utökning

Om den enskilde begär tillfälligt utökad insats under en begränsad period kan detta beviljas om behov bedöms föreligga. Utredning och bedömning görs som vanligt. Aktuella insatser är personlig assistans, ledsagarservice, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Tillfälligt utökning av insatsen personlig assistans beskrivs närmare i avsnittet om insatsen.

4.2.4 Förhandsbesked

Den som har för avsikt att flytta till Härryda kommun kan ansöka om förhandsbesked om rätten till insats enligt LSS i kommunen. Denna ansökan hanteras på sedvanligt sätt.

Om förhandsbesked beviljas gäller det i sex månader från den dag då insatsen blir tillgänglig för den enskilde. När den enskilde har flyttat till kommunen och insatsen har varit verkställd i några månader sker en uppföljning och ny prövning, varefter ordinarie beslut om insatsen fattas under förutsättning att behov kvarstår.

Om den enskilde fått avslag på ansökan om förhandsbesked om bostad med särskild service enligt LSS men beviljats annan insats, kan hen antingen flytta till egen bostad i kommunen eller avsluta beviljat beslut.

4.2.5 Personkretsbedömning

När begäran om insats enligt LSS inkommer, görs personkretsbedömning. Handläggare utreder och bedömer om personen ifråga omfattas av någon av lagens personkretsar (se sida 6). En bedömning av huruvida en person omfattas av personkrets görs alltid som en del av insatsutredning, det görs alltså inte om ingen begäran om insats har inkommit.

I första hand prövas om personen ifråga omfattas av personkrets 1 eller 2. Om så inte är fallet, görs prövning gentemot rekvisiten i personkrets 3. Den enskilde ansvarar för att inkomma med underlag som efterfrågas av handläggare. Handläggare bedömer om underlag behöver kompletteras.

För att kunna fastställa att någon ingår i personkrets 1 krävs medicinskt underlag i form av intyg eller utlåtande från läkare eller psykolog som styrker diagnos.

För att tillhöra personkrets 2 krävs att det medicinska underlaget beskriver funktionsnedsättningen och dess varaktighet. Det ska framgå att personen, till följd av hjärnskada i vuxen ålder, har fått en kognitiv funktionsnedsättning som är såväl betydande som bestående. Till personkrets 2 hör inte personer som till följd av psykiska sjukdomstillstånd eller missbruk av beroendeframkallande medel har begävningsmässiga funktionsnedsättningar.

När det gäller bedömning av huruvida en person omfattas av personkrets 3, kan utöver ovanstående även annat underlag såsom exempelvis ADL-bedömning (aktiviteter i det dagliga livet) eller information från andra behövas. De medicinska underlagen ligger till grund för bedömningen av

personkretstillhörighet och ska kunna förklara det logiska sambandet mellan stödbehov och diagnos, funktionsnedsättning samt aktivitetsbegränsning. För att någon ska anses tillhöra denna personkrets, ska samtliga angivna kriterier vara uppfyllda. Kriterierna går dock inte att helt självständigt bedöma var för sig, eftersom de påverkar varandra. För personer med flera funktionsnedsättningar måste en samlad bedömning göras. I vissa fall kan bedömningen av huruvida en person omfattas av personkrets 3 ändras över tid.

4.2.6 Bedömning av behov och rätt till insats

Förutsatt att en enskild har bedömts omfattas av personkrets, görs därefter en bedömning av behov och en prövning av rätten till begärd insats. Personer som ingår i personkrets har rätt till insatser om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på något annat sätt. Syftet med begärd insats ska motsvara behoven och insatsen ska krävas för att personen ska uppnå goda levnadsvillkor.

Den enskildes behov av insats bedöms alltid utifrån den individuella situationen. Normaliseringsprincipen ska vara vägledande. Bedömning ska göras utifrån en jämförelse med livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder utan funktionsnedsättning, det vill säga personen ska genom insatsen beredas möjlighet att leva som andra.

Vid myndighetsutövning enligt LSS görs en individuell bedömning av den enskildes behov i förhållande till rådande lagstiftning och aktuell rättspraxis. Av bedömningen ska följande framgå:

- Den enskildes behov som följer av funktionsnedsättning och aktuell situation
- Huruvida behoven är tillgodosedda på annat sätt eller inte
- Vilken hänsyn som tas till rådande föräldraansvar, om begäran gäller insats för ett barn
- Om behoven som inte tillgodoses på annat sätt motsvarar den begärda insatsens syfte
- Ifall insatsen behövs för att säkerställa att den enskilde uppnår goda levnadsvillkor
- I vilken omfattning insatsen ska beviljas, förutsatt att det är en insats som beviljas i specificerad omfattning
- Barnkonsekvensanalys, det vill säga en reflektion kring barnets bästa i förhållande till begärd insats när utredning gäller ett barn
- Eventuell tidsbegränsning och motivering till denna

- Mål med beviljad insats, övergripande såväl som individuella

4.2.6.1 Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad som föräldrar ger till barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. De behov som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för bedömning av stödinsatser åt barn. Insats enligt LSS ska inte täcka upp för det som kan anses inrymmas i normalt föräldraansvar för ett barn i en viss ålder. Gällande insatsen personlig assistans görs schabloniserat föräldraavdrag, se sida 24.

4.2.6.2 Hushållsgemenskap

För vuxna personer som lever i hushållsgemenskap förutsätts att viss praktisk hjälp ges mellan de vuxna. Något ansvar för den andres personliga omvårdnad föreligger inte. Detta gäller för sammanboende par samt föräldrar med hemmavarande barn över 18 år. För makar finns detta reglerat i äktenskapsbalken. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning, till exempel med hänsyn till kulturellt betingade traditioner, ska normalt inte göras.

4.2.6.3 Omfattning

Beviljad omfattning definieras olika beroende på vilken insats det gäller. För personlig assistans uttrycks omfattning med genomsnittligt antal timmar per vecka. Insatserna ledsagarservice, kontaktperson och avlösarservice i hemmet beviljas med ett visst antal timmar per vecka eller månad. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet beviljas i normalfallet med antal dygn per år. Ett korttidsvistelsedygn motsvarar emellertid inte alltid 24 timmar, utan ett dygn innebär antingen ett dygn med övernattnings eller en dags vistelse utan övernattnings. Övriga insatser uttrycks inte i omfattning.

4.2.6.4 Tidsbegränsning

Utgångspunkten är att beslut om insats enligt LSS inte tidsbegränsas. Detta kan dock göras till exempel om behov föreligger under viss period, om det finns osäkerhet kring hur insatsen och dess omfattning motsvarar behoven, eller om det på förhand ter sig sannolikt att rätten till insats kan komma att ändras över tid. En individuell bedömning av huruvida ett beslut om insats ska tidsbegränsas görs alltid utifrån faktorer i det enskilda ärendet. Eventuell tidsbegränsning av beslut ska motiveras.

Även om ett rekvisit för att omfattas av personkrets 3 är att funktionsnedsättningen ska vara varaktig, är det inte självklart att en person som har bedömts omfattas av denna personkrets fortsätter att göra det hela livet. Beroende på individuella omständigheter kan beslut om insatser för personer som har bedömts ingå i personkrets 3 därför komma att tidsbegränsas.

För barn och unga finns en naturlig utvecklingspotential samt vanligtvis förändrade yttre förutsättningar under uppväxten. Beslut om insatser för barn och unga ska därför i normalfallet tidsbegränsas.

Vad gäller insatsen personlig assistans ska dessa beslut i normalfallet tidsbegränsas första gången en person beviljas insatsen. Syftet är att borga för en mer gedigen uppföljning och på så vis säkerställa att insatsen och dess omfattning svarar upp mot den enskildes behov. Om rätt till personlig assistans kvarstår efter uppföljning och ny prövning fattas vanligtvis ett icke tidsbegränsat beslut om det inte fortsatt finns särskild orsak som motiverar tidsbegränsning. För personer som beviljas personlig assistans och beslutsdatum är mindre än två år innan personen ifråga fyller 66 år görs ingen tidsbegränsning av beslutet. Detta gäller även om det är första gången insatsen beviljas, eftersom det inte är möjligt att bevilja personlig assistans åt en person efter 66 års ålder.

Beslut om insatsen daglig verksamhet ska tidsbegränsas och gälla till dess att personen inte längre är i yrkesverksam ålder, eftersom insatsen är riktad till personer i just yrkesverksam ålder.

Längden på tidsperioden som en insats beviljas bör inte vara kortare än ett år om det inte rör sig om tillfällig utökning av insats under en specifik period, eller det finns andra särskilda omständigheter som talar för att tidsbegränsningen bör vara kortare.

Det är av vikt att den enskilde uppmärksammas på att beslutet är tidsbegränsat och på möjligheten att begära insatsen på nytt för att inte riskera att bli utan berättigat stöd. Om avslutsdatum för beslut överskrids på grund av lång handläggningstid fortgår insatsen oförändrat till dess att nytt beslut har fattats.

4.3 Barnperspektiv

All verksamhet som rör barn ska vila på de grundläggande bestämmelserna i gällande lagstiftning. Barns bästa ska tillgodoses och barn har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade. Barnet ska få relevant information och ges

möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets bästa ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Kommunikation med barn ska alltid ske utifrån barnets förutsättningar, och vikt ska läggas vid att handläggare har den kompetens som krävs.

Vid utredning och uppföljning som rör barn ska barnets vilja synliggöras och utgöra en del av beslutsunderlaget för att bedöma vad som är barnets bästa. En barnkonsekvensanalys, det vill säga en analys av såväl positiva som negativa konsekvenser av ett beslut och en insats, bör redovisas. Barnets behov kan vara utgångspunkten vid prövning av vad som är barnets bästa, men barnets vilja ska synliggöras och uppmärksammas. Om ett beslut fattas där andra intressen än barnets bästa har vägt tyngre ska detta motiveras.

Ovanstående gäller även barn som är anhöriga, till exempel minderåriga barn med en förälder som har funktionsnedsättning eller barn som är syskon till barn med funktionsnedsättning.

Många barn med funktionsnedsättning har insatser från flera verksamheter och myndigheter. Det är särskilt angeläget att skapa samverkan och samordning kring dessa barn och deras närståendes behov av stöd och service.

4.3.1 Oenighet mellan vårdnadshavare

Om ett barn har två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Detta förutsatt att det gäller någon av insatserna kontaktperson, avlösarservice i hemmet eller korttidsvistelse utanför det egna hemmet.

4.4 Beslut

En begäran om insats enligt LSS kan beviljas, avslås eller delvis avslås; det sistnämnda vanligtvis gällande omfattning eller specifik verkställighet.

Beslut fattas i enlighet med aktuell delegationsordning. I beslutet, som ska vara skriftligt, ska följande framgå:

- Huruvida personen omfattas av någon av personkretsarna samt lagrum (1 § 1, 2 eller 3 LSS)

- Om personen har behov av insats och om behovet är tillgodosett samt lagrum (7 § LSS)
- Vilken insats som beviljas eller avslås samt lagrum (9 § 2-10 LSS), inklusive eventuell beviljad omfattning
- Information om hur länge beslutet gäller, antingen tills vidare eller under specificerad tidsperiod
- Återkallelseförbehåll
- Eventuell information om avgift
- Besvärshänvisning vid avslag eller delavslag
- Datum för när beslutet är fattat samt vem som är beslutsfattare

Återkallelseförbehåll innebär att det ska framgå av beslutet att en ny prövning kan göras och att beslutet därmed kan komma att ändras under giltighetstiden. Detta vid väsentligt förändrade behov eller förhållanden, eller om det finns anledning att ifrågasätta rätten till insats.

Vid beslut som går den enskilde emot har hen möjlighet att överklaga.

4.5 Verkställighet

I Härryda kommun fattar handläggare endast beslut om rätten till insats som sådan. Handläggare lämnar sedan uppdrag till de enheter som ansvarar för val av insatsform, utformning och utförande av insatsen. Detta innebär i praktiken att en riktad begäran om exempelvis en specifik insatsform eller verksamhet kommer att leda till ett delavslag även om själva insatsen beviljas. Den enskilde får då beslut om bifall på insats, men avslag på den del som rör verkställighet.

För personlig assistans gäller att den enskilde själv får välja assistanssamordnare. Valet står mellan kommunen, privat assistansbolag eller att starta ett eget företag/själv samordna insatsen.

4.6 Uppföljning och ny prövning

4.6.1 Uppföljning

Uppföljning av beslut är en viktig del i en kvalitetsstyrd verksamhet och kan påvisa vad som uppnåtts i relation till uppsatta mål. Såvida inte annat framgår av beslutet ska uppföljning ske årligen för samtliga insatser förutom bostad med

särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna och daglig verksamhet, där uppföljning sker vartannat år.

Kommunen har rätt att utföra oanmälda hembesök för uppföljning av personlig assistans när den utförs av en närstående som inte är anställd av kommunen. Syftet är att bedöma rätt till personlig assistans eller behov av fortsatt assistans.

4.6.2 Ny prövning av tidsbegränsade beslut

En ny prövning av ett tidsbegränsat beslut som löper ut är att betrakta som en ny och förutsättningslös prövning, vilket innebär att det inte är en självklarhet att insatsen förlängs även om behoven och situationen är densamma som första gången insatsen beviljades.

Även om ett beslut är tidsbegränsat och gäller för en viss period, kan handläggare efter uppföljning och ny prövning göra bedömningen att rätt till insatsen kvarstår.

4.6.3 Ny prövning av icke tidsbegränsade beslut

Utgångspunkten är att icke tidsbegränsade beslut gäller tills vidare. Enligt FL får ett gynnande beslut ändras till den enskildes nackdel endast under förutsättning att någon av följande särskilda omständigheter föreligger:

- Beslutet är försett med ett korrekt återkallelseförbehåll
- Tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart
- Beslutet är felaktigt beroende på att den enskilde har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter

I samband med uppföljning övervägs om det finns anledning att göra en ny prövning. Det kan också vid annat tillfälle framkomma uppgifter som föranleder behov av ny prövning av icke tidsbegränsat beslut.

5. Insatser

5.1 Personlig assistans

Insatsen personlig assistans är ett personlig utformat stöd till den som har mycket stora stöd- och hjälpbehov av personlig karaktär. Personlig assistans ska vara en sammanhållen insats som i sig innefattar andra insatser, vilket ger samordning och kontinuitet.

Insatsen handläggs av två huvudmän; kommunen och Försäkringskassan. Kommunen handlägger enligt LSS som reglerar insatsen för grundläggande behov under 20 timmar per vecka. Försäkringskassan handlägger enligt socialförsäkringsbalken (SFB) för grundläggande behov över 20 timmar per vecka. Kommunen har det ekonomiska ansvaret för personlig assistans upp till 20 timmar per vecka, oavsett huvudman och lag.

Personlig assistans kan utformas som biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans. Vid biträde av personlig assistent är kommunen arbetsgivare och anställer assistenter. Vid ekonomiskt stöd väljer den enskilde annan assistansanordnare än kommunen, exempelvis eget företag eller assistansbolag.

5.1.1 Förändringar i lagstiftningen

Riksdagen antog i juni 2022 två propositioner. Dels propositionen *Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn* (2021/22:214), dels *Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård* (2021/22:244). Riksdagen har även antagit propositionen *Justerade åldersgränser i pensionsystemet och i kringliggande system* (2021/22:SfU25) som påverkar åldersgränser för beviljande av personlig assistans.

Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2023. Dessa riktlinjer är formulerade utifrån den förändrade lagstiftningen. Utvecklingen av rättspraxis kommer att följas noga.

5.1.2 Grundläggande och andra personliga behov

För rätt till personlig assistans enligt LSS krävs att den enskilde har behov av denna insats för sina grundläggande behov.

Med grundläggande behov avses:

1. Andning
2. Personlig hygien
3. Måltider
4. Av- och påklädning
5. Kommunikation med andra
6. Stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom (förebyggande stöd)⁴
7. Stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv, eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa (medicinskt stöd)⁵

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i punkterna 2–5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.⁶

Stöd och hjälp med grundläggande behov ska vara av mycket privat karaktär och insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag, för att ge rätt till personlig assistans. Hjälp med behov enligt punkterna 1,6 och 7 ska anses vara grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även måltider i form av sondmatning.

Förflyttningar och överflyttningar som sker i samband med integritetsnära grundläggande behov ska räknas in under grundläggande behov. Behov av hjälp med förflyttningar och överflyttningar i övriga situationer kan ingå i andra personliga behov.

Lagen anger inte någon lägstanivå för antal timmar grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans enligt LSS. Det är samtidigt uppenbart att den som bara i mycket begränsad omfattning har behov av stöd och hjälp med något av de

⁴ Ny lagstiftning från 2023-01-01

⁵ Ny lagstiftning från 2023-01-01

⁶ Ny lagstiftning från 2023-01-01

grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans.

Den som behöver hjälp med de grundläggande behoven kan även ha rätt till insatser för andra personliga behov i sin livsföring om dessa inte tillgodoses på annat sätt. I det totala behovet av personlig assistans räknas också in tid som inkluderar städning, inköp och liknande uppgifter, under förutsättning att den enskilde är delaktig när insatserna utförs. Vid gemensamt hushåll ska makars gemensamma ansvar för hushållets skötsel beaktas.

5.1.3 Särskilda villkor och avgränsningar

5.1.3.1 Tillfällig utökning

Tillfälligt utökat behov av insatsen personlig assistans enligt LSS kan uppstå som ett komplement till beslut om assistansersättning enligt SFB eller personlig assistans enligt LSS.

Förutsägbara, kontinuerliga situationer i den dagliga livsföringen ligger till grund för behovsbedömning vid beslut om assistansersättning enligt SFB eller ordinarie beslut enligt LSS. Kommunen har ansvar för tillfälliga utökningar av assistansen utöver vad som beviljats i grundbeslutet. Dessa beslut fattas enligt LSS.

Om en person ofta begär tillfällig utökning kan det tyda på att bedömning i samband med grundbeslut inte har tagit hänsyn till alla förutsägbara och kontinuerliga behov. Grundbeslutet kan då behöva omprövas. Om beslutet är fattat enligt SFB ska kommunen informera Försäkringskassan.

Kommunen har skyldighet att pröva begäran om tillfällig utökning av personlig assistans i avvaktan på Försäkringskassans beslut om assistansersättning, även i de fall det rör en kontinuerlig eller permanent utökning. Kommunens beslut är tillfälligt och gäller i avvaktan på Försäkringskassans bedömning och beslut. Om kommunen i sitt tillfälliga beslut har beviljat mer tid än vad Försäkringskassan beviljar, gäller det tillfälliga beslutet endast i avvaktan på Försäkringskassans beslut.

Vid utredning om rätt till tillfälligt utökad assistans är det viktigt att ta del av den utredning som ligger till grund för det gällande beslutet om personlig assistans eller assistansersättning för att veta vilka behov som är beaktade och redan tillgodosedda. Handläggare ska i bedömningen ta hänsyn till om det finns redan beviljad tid som kan omdisponeras.

Exempel på tillfälligt utökat behov kan vara att den enskilde kortare tid vistas i en miljö som inte är anpassad, tillfällig sjukdom som nedsätter funktionsförmågan, att daglig verksamhet har tillfälligt stängt, etcetera. Den tillfälliga utökningen beviljas utifrån det antal timmar som beviljats i grundbeslutet. Det innebär att en tillfällig utökning inte automatiskt beviljas med det antal timmar som exempelvis daglig verksamhet eller skola är stängt, såvida inte grundbeslutet gäller all vaken tid.

Om ett barn är hemma från förskola eller skola får tillfällig utökning inte automatiskt avslås med motiveringen att behovet är tillgodosett genom att föräldrar har möjlighet att söka tillfällig föräldrapenning från Försäkringskassan. En individuell prövning ska göras i varje enskilt fall.

Vid resor ska behov av tillfällig utökning av personlig assistans för ledsagningsbehov bedömas utifrån praxis för insatsen ledsagarservice. Rättspraxis visar att utlandsresa inte inryms inom ledsagarservice. Praxis säger att utökad assistans i samband med resor kan beviljas vartannat till var fjärde år. En individuell bedömning görs i varje enskilt fall.

5.1.3.2 Dubbel assistans

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt kan under vissa omständigheter ha rätt till två assistenter, så kallad dubbel assistans, endast om möjligheter att få bostadsanpassning eller hjälpmedel har utretts. Om behovet av dubbel assistans föreligger i samband med grundläggande behov ska tiden för den andra assistenten också räknas med i tiden för grundläggande behov.

Behov av dubbel assistans ska kunna härledas till den enskildes behov av stöd och hjälp från två assistenter, och kan inte beviljas utifrån till exempel arbetsmiljöskäl.

5.1.3.3 Förälder med funktionsnedsättning

Omvårdnad av barn till person med funktionsnedsättning ingår som huvudregel inte i personlig assistans.

Undantag kan göras under spädbarnsåret, då assistenten kan hjälpa föräldern med funktionsnedsättning att klara viss praktisk omvårdnad, som exempelvis ges vid amning och blöjbyten, av barnet.

5.1.3.4 Personlig assistans till barn med funktionsnedsättning

Barns rätt till personlig assistans ska bedömas enligt samma kriterier som för vuxna. Det så kallade föräldraansvaret enligt föräldrabalken ska beaktas vid

bedömningen av ett barns behov av personlig assistans genom att det görs ett schabloniserat föräldraavdrag. Avdraget blir olika stort beroende på hur gammalt barnet är. Föräldrarnas ansvar är mindre ju äldre barnet är. Föräldraavdrag ska inte göras för hjälpbehov som rör grundläggande behov andning, måltider i form av sonmatning eller medicinskt stöd. Nivåerna för föräldraavdrag är följande:

- För barn upp till ett år görs ett avdrag med 6 timmar per dygn för grundläggande behov
- För barn mellan ett och sex år görs ett avdrag med 1 timme och 15 minuter per dygn för grundläggande behov samt 15 minuter per dygn för andra personliga behov
- För barn mellan sju och elva år görs ett avdrag med 30 minuter per dygn för grundläggande behov samt 30 minuter per dygn för andra personliga behov
- För barn mellan tolv och 17 år görs ett avdrag med 30 minuter per dygn för andra personliga behov⁷

Hela den månad då barnet fyller år ingår i ett åldersspann.

5.1.3.5 Personlig assistans i andra verksamheter

Barn med funktionsnedsättning har ofta särskilda behov av stöd inom barnomsorg, skola och på fritid. Om barnets behov inte tillgodoses inom ramen för ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Endast om det stöd eleven behöver är av sådan art att det faller utanför vad som är rimligt att förskolan eller skolan svarar för, har eleven rätt till personlig assistans i förskolan eller skolan.

I insatsen daglig verksamhet ingår omvårdnad. I verksamheten ska det finnas den personal som behövs för att stöd och omvårdnad ska kunna ges. Det åligger alltså verksamheten att ansvara för all omvårdnad för att den enskilde ska kunna ta del av insatsen daglig verksamhet. Det kan undantagsvis beviljas personlig assistans i samband med daglig verksamhet om den enskilde har ett oundgängligt behov av en särskild person knuten till sig. Den särskilda personen ska vara nödvändig för den enskildes kommunikation. Behovet förstärks om den enskilde har behov av täta sjukhusbesök.

På bostad med särskild service ska boendepersonal tillgodose den enskildes samtliga behov i den dagliga livsföringen. Detta innebär att personer med denna insats inte har rätt till personlig assistans. I insatsformen annan särskilt anpassad

⁷ Förordning om stöd och service till vissa funktionshindrade (1 januari 2025)

bostad ingår inte service och omvårdnad varför assistansersättning kan vara aktuellt.

Resursbrist i annan verksamhet ska inte lösas genom att personlig assistans beviljas.

5.1.3.6 Personlig assistans under vistelse på sjukhus

Enligt HSL är all vård, omvårdnad och tillsyn sjukvårdens ansvar under sjukhusvistelse. Den som har beslut om personlig assistans kan dock efter bedömning av särskilda skäl ges möjlighet att ha med sig personlig assistans under sjukhusvistelse upp till fyra veckor. Särskilda skäl kan vara att den enskilde inte kan kommunicera med sin omgivning på ett förståeligt sätt, eller behöver tillgång till någon som känner till dennes hälsotillstånd. Särskilda skäl kan även vara andra omständigheter som medför att den enskilde behöver ett starkt begränsat antal personer i sin närhet.

Det bör framgå av bedömningen huruvida rätt till assistans under sjukhusvistelse föreligger eller ej. För att beviljas personlig assistans vid vistelse på sjukhus krävs alltid läkarintyg.

5.1.3.7 Personlig assistans över 66 års ålder

Rätten till personlig assistans finns kvar när den enskilde fyller 66 år om insatsen har beviljats innan dess, eller begäran inkommer senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad. Insatsen kan inte beviljas eller utökas efter det att den enskilde har fyllt 66 år.⁸

5.1.3.8 Anmälan till Försäkringskassan

Kommunen ska underrätta Försäkringskassan om en person som får assistansersättning enligt SFB beviljas bostad med särskild service, daglig verksamhet eller annan insats som kan påverka rätten till assistansersättning.

Kommunen ska även underrätta Försäkringskassan när behovet av personlig assistans för grundläggande behov bedöms överstiga tjugo timmar per vecka.

⁸ Ny lagstiftning från 2023

5.1.3.9 Merkostnader vid ordinarie personlig assistents sjukdom

Vid ordinarie personlig assistents sjukdom kan den enskilde välja om hen vill begära biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. En begäran om ersättning för merkostnader vid ordinarie assistents sjukdom handläggs enligt LSS. Vid avslag kan beslutet överklagas.

5.2 Ledsagarservice

Insatsen innebär att den enskilde ledsagas till och från kultur- eller fritidsaktiviteter, besök hos vänner eller på promenad. Insatsen är knuten till fritidsaktiviteter utanför hemmet och syftet är att bryta isolering samt möjliggöra en mer meningsfull fritid. Insatsen ska underlätta för personer med omfattande funktionsnedsättning att kunna delta i samhällslivet samt att ha kontakt med andra.

Omvårdnad ingår inte generellt i insatsen, men om behov uppstår i samband med aktivitet bistår ledsagaren med det stödet.

Ledsagarservice avser endast vardagliga aktiviteter av enklare karaktär.

5.2.1 Kriterier och avgränsningar

I utredning och bedömning bör framgå om behovet av ledsagning endast omfattar förflyttning till och från en viss aktivitet eller också omfattar insatser under eller i samband med aktiviteten. Vid bedömning ska särskilt beaktas om den enskilde i sin nuvarande situation riskerar att bli isolerad på grund av sin funktionsnedsättning.

Yngre barns behov av stöd och hjälp i samband med fritidsaktiviteter tillgodoses i normalfallet av föräldraansvar. Vid prövning av ungdomars rätt till insatsen ska särskilt beaktas om behovet av ledsagarservice är tillgodosett genom att ungdomen regelbundet kan ta del av fritidsverksamhet oberoende av föräldrars medverkan.

Behovet ska anses tillgodosett om den enskilde har personlig assistans. Insatsen ska inte heller utföras på daglig verksamhet eller i annan verksamhet. Om en verksamhet, såsom exempelvis en skola, bostad med särskild service eller daglig verksamhet, genomför en gemensam resa är detta fortfarande att betrakta som reguljär verksamhet och berättigar inte till ledsagarservice enligt LSS.

I normalfallet är behovet av ledsagning tillgodosett vid boende i bostad med särskild service. För personer som bor i sådant boende görs bedömningen med hänsyn till om den enskilde deltar i daglig verksamhet utanför bostaden, har möjlighet att komma ut i samhället och har tillgång till regelbundna fritidsaktiviteter. Det ska undantagsvis finnas möjlighet att få ledsagning genom beslut om ledsagarservice som utförs av andra än gruppboendens personal, om

det finns särskilda skäl för detta och behovet av individuell ledsagning inte rent faktiskt tillgodoses i boendet.

5.3 Biträde av kontaktperson

Syftet med insatsen är att den enskilde ska få stöd att bryta isolering. Insatsen ska ge stöd och hjälp till fritidsverksamhet. En kontaktperson kan tillsammans med den enskilde genomföra aktiviteter och uppmuntra hen att ta egna initiativ och knyta kontakter. Avsikten med en kontaktperson är främst att tillgodose behov av en medmänniska när anhörigkontakt eller vänner saknas eller behöver kompletteras.

Insatsen innebär att den enskilde får ett icke-professionellt stöd. Kontaktpersonen, som inte har något juridiskt ansvar i sitt uppdrag, kan ge råd och vara en förespråkare för den enskilde i enklare frågor. Kontaktpersonen får inte ta ansvar för frågor som faller inom god mans uppdrag eller som är av juridisk karaktär.

I uppdraget som kontaktperson ingår aldrig omvårdnad.

5.3.1 Kriterier och avgränsningar

Vid bedömning av behov av kontaktperson ska beaktas om den enskilde:

- saknar eller har liten kontakt med anhöriga
- är ensamboende
- saknar arbetsgemenskap
- saknar någon att umgås med på fritiden

Vid prövning avseende barn och ungdom upp till 18 år ska normalt föräldraansvar och kamratkontakter i skola och fritidsverksamhet beaktas.

Skillnaden mellan insatserna kontaktperson och ledsagarservice är att en kontaktperson innebär icke-professionellt stöd och ska tillgodose det vardagliga behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Ledsagarservice har mer karaktär av en följeslagare ute i samhället.

Kontaktperson kan i allmänhet inte beviljas i bostad med särskild service eftersom personalen stöttar den enskilde i dennes fritids- och kulturaktiviteter. Finns anhöriga utgör dessa ett socialt nätverk.

Något krav på särskild yrkeskompetens hos en kontaktperson kan aldrig ställas. Detta innebär att insatsen inte kan beviljas när kravet på specialkompetens är alltför omfattande. Om en person med komplex problematik begär insatsen bör det övervägas om behovet bättre kan tillgodoses med annan insats.

5.4 Avlösarservice i hemmet

Insatsen innebär att en person tillfälligt avlöser, avlastar och tar över omsorgen från anhöriga eller närstående. Insatsen utförs i den enskildes hem eller i dess direkta närhet. Insatsen utgår alltid från hemmet, vistelse utomhus innebär inte längre utflykter. I insatsen kan omvårdnad ingå.

Syftet med insatsen är att ge sammanboende anhöriga utrymme för varandra, tid för egna aktiviteter eller vila. Tillgång till avlösning kan också vara en förutsättning för att närstående ska kunna ägna sig åt barnets syskon, delta i kortare utbildning eller medverka i behandling utan att barnet med funktionsnedsättning följer med.

Avlösarservice kan ges under såväl dagar, kvällar, nätter som helger, och ska kunna ges både som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer.

5.4.1 Kriterier och avgränsningar

Behov av avlösarservice i hemmet föreligger när den enskilde normalt får sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett av föräldrar eller anhöriga i sitt eget hem, och dessa behöver avlösning i omvårdnads- och tillsynsarbetet.

Det ska särskilt beaktas om behovet kan anses vara tillgodosett genom insatser som till exempel personlig assistans eller korttidsvistelse, alternativt genom regelbunden avlastning via privat nätverk. Vidare bör beaktas om barnet bor växelvis hos föräldrarna, och dessa därigenom får avlastning.

Insatsen kan inte beviljas för att tillgodose behov av barnomsorg, tillsyn av syskon till personen med funktionsnedsättning, eller för att anhörig ska kunna förvärvsarbeta eller studera.

5.5 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet innebär att en person med funktionsnedsättning under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en stödfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan fungera både som regelbunden insats och vid tillfälliga behov.

Insatsen finns i tre former:

- Korttidshem är ett boende med anställd personal. Vistelse varar i normalfallet i ett eller flera dygn och är kontinuerligt återkommande under året
- Stödfamilj är ett lekmanuppdrag där en familj, ett par eller en ensamstående tar emot en person i sitt hem i ett eller flera dygn och där vistelsen är kontinuerligt återkommande under året
- Läger innebär en mer tillfällig typ av korttidsvistelse, till exempel under skollov eller kortkurser som vänder sig till personer med funktionsnedsättning

5.5.1 Kriterier och avgränsningar

Insatsen är trehövdad; den ska tillgodose behov av avlösning för närstående, rekreation och miljöombyte för den enskilde, och/eller personlig utveckling och frigörelse från föräldrar. Det är tillräckligt att det föreligger behov av ett av dessa kriterier för att insatsen ska kunna beviljas.

Om den enskilde är i behov av miljöombyte och rekreation, utan att anhöriga är i behov av avlösning, kan insatsen ledsagarservice istället övervägas för att tillgodose behovet. Om anhöriga är i behov av avlösning utan att den enskilde är i behov av miljöombyte och rekreation, kan insatsen avlösarservice i hemmet istället övervägas för att tillgodose behovet. För yngre barn bör i första hand avlösarservice motiveras och föreslås med hänvisning till barnperspektivet.

Om den enskilde är beviljad insatsen personlig assistans är i normalfallet såväl behovet av miljöombyte och rekreation som behovet av avlösning för anhörig tillgodosett genom assistans. I enstaka fall kan korttidsvistelse ändå beviljas. Om assistansen utförs av andra än föräldrarna kan föräldrar och syskon ha behov av ett ”assistentfritt” hem. En ung vuxens behov av frigörelse från sina föräldrar kan också vara en anledning att bevilja korttidsvistelse.

5.6 Korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov

Ungdomar över 12 år med funktionsnedsättning kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och efter skoldagens slut samt under skollov. Korttidstillsyn erbjuds i regel under samma tider som för ordinarie skolbarnsomsorg. Insatsen kan ges så länge eleven går i grund- och gymnasieskola.

5.6.1 Kriterier och avgränsningar

Korttidstillsyn kan komma ifråga från 1 juli det år barnet fyller 13 år, om ungdomen behöver tillsyn i samband med skoldagen samt under lov. Insatsen kan även beviljas om ungdomen behöver meningsfulla aktiviteter och träffa jämnåriga på sin fritid.

För barn och ungdomar i bostad med särskild service ingår fritidsverksamhet i boendet. Korttidstillsyn för dessa barn ska i första hand tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen.

5.7 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar

Ett av socialtjänstens viktigaste mål är att skapa förutsättningar för att barn ska kunna växa upp i sitt föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots omfattande stödinsatser i hemmet, inte kan bo i föräldrahemmet.

Genom insatsformen familjehem flyttas omvårdnadsansvaret stadigvarande till en annan familj.

Bostad med särskild service är en insatsform för barn med mycket omfattande behov av särskilt och speciellt stöd som ställer krav på tillgång till personal med kvalificerad och särskild kompetens.

Insatsen kan också ges i samband med skolgång på annan ort då ungdomen inte kan genomföra studier utan stöd i boende.

I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

5.7.1 Kriterier och avgränsningar

Insatsen ska ses som ett varaktigt komplement till det egna föräldrahemmet. Den kan endast bli aktuell för ett barn eller en ungdom med omfattande stödbehov till följd av funktionsnedsättning när det inte längre finns möjlighet att bo kvar hemma med andra stödinsatser, och det därför finns behov av särskilt stöd i särskild boendeform. Omsorgssvikt på grund av brister i föräldraförmåga utreds på andra grunder och kan aldrig kompenseras med insats enligt LSS.

När det gäller boende kopplat till skolgång på annan ort förutsätts att den enskilde har omfattande behov av stöd i vardagen samt att skolan ligger på icke pendlingsbart avstånd från föräldrahemmet, det vill säga att dagspendling inte är möjlig. Skolgången måste fullföljas för att rätten till insats ska kvarstå. I Härryda kommun fattar sektor för utbildning, kultur och fritid beslut om skolgång på annan ort.

I utredning och bedömning ska framgå huruvida det är aktuellt med familjehem eller bostad med särskild service. Utifrån barnets bästa och rätten att leva som andra bör insatsformen boende i familjehem alltid övervägas före boende i bostad med särskild service.

Rättigheten avser barn och ungdomar till och med det år barnet fyller 18 år eller fram till dess att skolgången upphört.

5.8 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Syftet med insatsen är att vuxna personer med funktionsnedsättning som inte klarar ett eget boende ska ha möjlighet att skapa ett hem. Människor med funktionsnedsättning ska kunna leva och bo så likt andra människor som möjligt.

För att anses ha behov av insatsen krävs att den enskilde har ett dagligt återkommande behov av stöd inom flera livsområden som inte tillgodoses på annat sätt.

Enligt kommunallagen ska kommuner och regioner behandla sina medborgare lika, om det inte finns sakliga skäl för annat. Det innebär att kommunen inte får bevilja insatsen åt personer med funktionsnedsättning vars huvudproblematik är att de saknar bostad.

Insatsen finns i två former, nämligen bostad med särskild service respektive annan särskilt anpassad bostad.

5.8.1 Bostad med särskild service

Med bostad med särskild service avses ett boende med fast personalstöd. I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. I insatsen ingår omvårdnad och fritidsaktiviteter.

Omvårdnad innebär individuellt anpassat stöd och hjälp i den dagliga livsföringen som tillgodoser den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov.

Personalen har som viktig uppgift att ge den enskilde stöd att utveckla egna fritidsintressen. Fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter kan ske utanför boendet men behöver inte alltid ske ute i samhället.

Insatsen bostad med särskild service för vuxna kan verkställas i två olika former, service- eller gruppboende.

5.8.1.1 Serviceboende

Med serviceboende avses en fullvärdig bostad med god tillgänglighet där stöd och hjälp ges av personal som utgår från en så kallad kontaktlägenhet. De boendes lägenheter ligger oftast samlade i samma hus eller i kringliggande hus.

Gemensamma utrymmen och möjlighet till gemensamma måltider saknas i regel, dock kan kontaktlägenheten vid enstaka tillfällen användas för gemensamma aktiviteter.

En serviceboende är i normalfallet lämplig för en person som:

- dagligen behöver hjälp men inte har ständigt behov av att personal finns i närheten
- inte har ett stort behov av spontant stöd
- till viss del kan vara självständig och klarar av att vara själv
- i förväg tillsammans med personal kan planera vilket stöd som behövs
- själv kan kalla på hjälp genom att kontakta personal

5.8.1.2 Gruppboende

Gruppboende är ett bostadsalternativ för personer som har så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. I en gruppboende ska det finnas erforderlig fast bemanning som i huvudsak ska täcka de boendes hela stödbehov. Den enskilde bor i egen fullvärdig lägenhet. Gemensamma utrymmen i form av vardagsrum och större kök i direkt anslutning till lägenheten ger möjlighet till social samvaro.

En gruppboende är i normalfallet lämpligt för en person som har behov av:

- Stöd och hjälp från personal dygnet runt
- Att kunna få direkt och spontant stöd av personal flera gånger om dagen
- Stöd och hjälp med omvårdnad såsom till exempel med personlig hygien, måltider, klädsel och förflyttningar i och utanför bostaden, göra tillvaron begriplig och att kommunicera
- Stöd för att vara tillsammans med andra, som familj och vänner

5.8.1.3 Annan särskilt anpassad bostad

Om den enskilde, med hjälp av övriga insatser och med viss grundanpassning av bostaden, klarar ett boende i en särskilt anpassad bostad utan fast bemanning, kan detta vara att föredra framför serviceboende eller gruppboende. Det ska i första hand prövas om anpassningar i befintlig bostad kan tillgodose behovet. I annan särskilt anpassad bostad ingår inte omvårdnad, kultur och fritid.

För att få annan särskilt anpassad bostad i Härryda kommun ska den enskilde ha fysiska och/eller psykiska behov utifrån svårigheter att förflytta sig såväl inom- som utomhus, alternativt behov av att bo i en bostad utan lokaler som delas med andra människor. Befintlig bostad ska inte vara möjlig att bostadsanpassa. Den enskilde ska stå i bostadskö under pågående insats. Den enskilde ska ha ett

omfattande behov av hjälp, och assistansersättning enligt SFB ska under hela hyresperioden vara beviljad från Försäkringskassan.⁹

5.8.2 Kriterier och avgränsningar

Insatsen riktar sig till personer med behov av stöd under dygnets alla timmar. Enligt praxis krävs behov av praktiskt stöd med dagliga grundläggande personliga behov, och/eller kontinuerlig tillsyn. Verbalt stöd i form av exempelvis påminnelser och aktivering samt stöd i att skapa struktur och rutiner i vardagen är inte tillräckligt för att beviljas insatsen. Stödbehov av pedagogisk karaktär samt när utvecklingspotential föreligger är inte att likställa med det omfattande behov av stöd och hjälp med omvårdnad som krävs för att ha rätt till insatsen.

Personer som inte är berättigade till insatsen kan få sitt behov tillgodosett genom boendestöd, som beviljas enligt SoL. För en person som saknar egen bostad ska en bedömning göras om behovet kan tillgodoses med stöd i en bostad i ordinärt boende. Den enskilde kan i så fall erbjudas stöd att söka bostad på den ordinarie bostadsmarknaden.

⁹ 2023SOCN31 705

5.9 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig

Syftet med insatsen är att skapa meningsfull sysselsättning utanför det egna hemmet som ska bidra till personlig utveckling, stimulans, gemenskap samt främja delaktighet i samhället. Verksamheten ska vara av habiliterande karaktär och ge miljöombyte, social gemenskap, självkänsla och självförtroende. Insatsen har som övergripande mål att utveckla den enskildes möjlighet till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden, få tillgång till arbetsmarknadsåtgärder eller anställning.

Daglig verksamhet ska inte uppfattas som en anställningsform. Det är inte fråga om ett avlönat arbete och syftet är inte heller att producera varor eller tjänster. Detta hindrar inte att det övergripande målet är att utveckla förutsättningar att utföra arbete.

Omvårdnad ingår i insatsen.

5.9.1 Kriterier och avgränsningar

Den som omfattas av LSS personkrets 1 eller 2 och är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till insatsen daglig verksamhet. Personer som ingår i personkrets 3 är inte berättigade till insatsen.

För att definiera yrkesverksam ålder tillämpas lag om anställningsskydd (LAS), utifrån att detta kan likställas med att leva som andra. Där regleras hur länge en arbetstagare har rätt att kvarstå i anställning, det vill säga till vilken ålder en person har rätt att arbeta innan pensionering. Från och med 2023-01-01 kvarstår rätten till anställning till och med slutet av den månad personen fyller 69 år.

Insatsen är avsedd för personer som inte står till den ordinarie arbetsmarknadens förfogande. En person som saknar jobb kan dock inte nekas daglig verksamhet för att den bedöms kunna förvärvsarbete i viss omfattning, det är inte heller relevant huruvida personen i framtiden skulle kunna arbeta.

Daglig verksamhet tillgodoser inte behov av tillsyn innan och efter verksamheten. Ett sådant behov får tillgodoses med andra insatser.